

Nyhetsbrev om nationalparken

▼▲▼ Nyhetsbrevet för Färnebofjärdens nationalpark utges av förvaltaren, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Publikationen utkommer två gånger per år – vår och höst. Syftet är att sprida information om aktuella händelser, som på olika sätt berör nationalparken.

Nyhetsbrevet sänds ut som gruppårsändelse till dem som bor nära parken. Om du inte får nyhetsbrevet – lämna din adress till platskontoret i Östa, så ser vi till att du får brevet hemskickat från och med nästa nummer.

Nyhetsbrevet finns dessutom på förvaltningskontoret i Östa.

Nationalparksförvaltningen

Länsstyrelsen i Västmanlands län
721 86 Västerås
Tel. 021-19 50 00

Kontaktperson:
Jan-Inge Tobiasson
Tel. 021-19 51 20
jan-inge.tobiasson@u.lst.se

Platskontor:
Färnebofjärdens nationalpark
Östaholm, 740 45 Tärnsjö

Kontaktperson:
Anna Jansson
Tel/fax 0292-432 10
Mobil 070-521 79 23
anna.jansson@u.lst.se

Hemsida:
www.farnebofjarden.se

Vill du besöka oss på kontoret är det bra om du ringer först, så att vi finns på plats.

LÄNSSTYRELSEN
Västmanlands län

Svanenmärkt trycksak
på Cyclus 100% returpapper

Färnebofjärden

NUMMER 2-2004 OKTOBER

FOTO: ANNA JANSSON

Även en relativt liten skogsbrand kräver stora insatser. Det tog över tio timmar för brandkåren att få elden under kontroll vid sommarens brand på Sörekesholmen.

Svårsläckta bränder

Den gångna sommaren har det visat sig tydligt att den som vistas i nationalparken bör vara försiktig med eld och följa de föreskrifter som finns.

Det började under pingsthelgen. Jag var i Strömsholm och tittade på rittartävlingar när telefonen ringde: Det brinner på Sörekesholmen. Brandkåren är på väg, men får de släcka i nationalparken eller ska det brinna? Frågade Ingvar i andra änden av telefonen.

Det var dags att åka hem och jobba.

Räddningslagen gäller

Räddningslagen gäller även i en nationalpark – om det inte finns speciella överenskommelser mellan markägaren (staten) och räddningstjänsten om att låta vissa områden brinna i fred och elden slockna av sig själv. Men det kan man bara tillåta på väl avgränsade områden, som öar

eller holmar i våtmarker, där branden inte kan sprida sig till grannmarkerna. Och eftersom Sörekesholmen ligger på Öbyhalvön, som har Bärreksskogarna som granne, var det inget alternativ att låta det brinna.

En veckas intensiv kontroll

Även en relativt liten skogsbrand kräver stora insatser. Brandkåren kom i båt med pumpar och slangar, som fick bäras omkring på ön. Det tog ungefär 14 timmar att få elden under sådan kontroll att de kunde packa ihop sina slangar och pumpar och lämna oss – Ingvar och mig – med eftersläckningen. Markägaren är nämligen ansvarig för eftersläckning.

Sedan var det nästan en veckas intensiv kontroll av området, för att släcka alla ställen där det slog upp nya små brandhärdar.

Läs mer på sidan 2

Naturen ses över

▼▲▼ Nyligen har det gjorts inventeringar av de växter och trädslag som finns i parken.

Sidorna 2-3

Båtfärd lockade

▼▲▼ Många besökte Nationalparkens dag, som firades i maj. Särskilt båtturen lockade.

Sidan 4

Ett kunskapskus

▼▲▼ I en stor lada på Östaholvön ska det samlas kunskap om hållbar utveckling.

Sidan 4

På kartan över nationalparken finns det markerat var man får elda. Kartan är gratis och kan hämtas på turistbyråerna runt parken.

Eldning tillåten på vissa ställen

(fortsättning från första sidan)

Det var ungefär halva eller cirka en hektar av Sörekesholmen och en stor del av ängen utanför som brandhärjades. I skogen blir skadorna bestående, men däremot inte på ängen.

Hur kunde det då bli så här? Jo, på den lilla udden av Sörekesholmen fann vi en stenring där någon eller några gjort upp en eld. De trodde säkert att de hade släckt efter sig, men elden kryper långt ner i marken och ligger och pyrrar tills det blir tillräckligt varmt för att det ska börja brinna igen. Och då finns det sällan någon kvar som kan släcka.

Prydlig stenring

Det var det första brandtillbudet som jag har varit med om i nationalparken, och jag hade hoppats att det skulle vara det enda. I alla fall i år.

Men den 10 augusti var det dags igen. Då var det Hästholmen i parkens norra delar som brann. Det var samma sak denna gång, det fanns en prydlig stenring som någon gjort för att elda i.

Men även här hade elden efter släckning legat och pyrrat i marken innan den flammade upp igen och tagit med sig en del av ön i branden.

Ved finns alltid

Det finns alltså anledning till att man inte får elda annat än på anvisade platser i Färnebofjärdens nationalpark. Vid de iordninggjorda eldstäderna ligger det dessutom alltid ved. Och vi har precis bytt ut en del gamla eldstäder mot nya.

Var man får elda finns markerat på kartan över Färnebofjärden, som man kan få på turistbyråerna runt parken. Det går också att läsa information på vår hemsida, www.farnebofjarden.se.

Anna Jansson

De gör ett ged

Under sommaren och hösten har två inventerare tittat på vilka växter och trädslag som finns i nationalparken. Det ska sedan ligga till grund för en bevarandeplan.

Mitt namn är Dick Andersson och jag har under sommaren inventerat florin och våtmarkerna i Färnebofjärdens nationalpark på uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Jag har sovit många nätter i öppna vindskydd med tropikmyggnät hängande från taket som ett tält. Trots att det var en myggfattig sommar gick det inte att sova med huvudet utanför sovsäcken.

En bok om vegetationen

I maj började jag åka upp till Färnebofjärden cirka en gång i veckan för att följa vegetationens utveckling. Jag har besökt de olika miljöerna i parken, för att anteckna vilka växter som finns där. För nationalparken typiska miljöer, till exempel våtmarker, stränder, aspskogar och gammelskog, var inte svåra att hitta.

Värre var det med torra backar, igenvuxna åkrar och gamla torpställen, för de ligger nästan alltid utanför parkgränsen.

Under juli började jag även inventera de cirka 320 lokaler som är anmälda som fuktängar i Natura 2000. Syftet var att kontrollera vilken vegetation som finns där och skriva en liten rapport om lokalerna.

Inventeringen av hela parken ska utmynna i en bok om parkens vegetation.

En egen bevarandeplan

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest skyddsvärda områden. Varje enskilt Natura 2000-område ska ha en egen bevarandeplan. Den ska i detalj beskriva vad som ska skyddas och hur. Länsstyrelserna har ansvar för att ta fram planen. Arbetet ska vara klart 2005.

Nationalparkens skötselplan håller också på att uppdateras. I den beskrivs hur området ska skötas för att naturvärdena ska bevaras och utvecklas.

Inventeringarna av parken ska användas för att ta fram bevarandeplanen och den nya skötselplanen.

Källa: www.naturvardsverket.se

Dick Andersson (bilden ovan) och Karin Wiklund har under markerna och skogarna. Inventeringarna ska användas för att

Medan Natura 2000-inventeringen av våtmarkerna ska ligga till grund för en bevarandeplan.

Bård av vass och säv

Vad har jag då hittat för vegetation? Våtmarker som gränsar till vatten har för det mesta en bård av vass och säv ytterst mot vattnet. Sedan följer en zon med vasstarr, som kan vara varierande bred beroende på våtmarkens lutning och storlek. Det är innanför denna vasstarrzon som man kan hitta mer ängslika miljöer.

Sumpvial, en ärtväxt med metallblå blommor, brukar finnas i de allra örtrikaste ängarna, till exempel på Mattön.

Sedan finns det en hel serie av allt örtfattigare gräsmarker ner till fattigkärr med pors och trådstarr. De växter som förekommer i nästan alla fuktängar är främst den högvuxna gula videörten och den hundkäcklika kärresiljan. Tibasten finns bland annat ytterst på Tinäset och på Mattön.

Dick Andersson

iget fältarbete

FOTO: ANNA JANSSON

flera månader inventerat Färnebofjärdens nationalpark. De har tittat på vilka vegetationstyper som finns i våt- ta fram en bevarandeplan och en ny skötselplan.

Skogsbruket sätter sina spår

Karin Wiklund har tillbringat mycket tid i Färnebofjärdens nationalpark de senaste månaderna. Under augusti och september har hon haft i uppgift att göra en basinventering av skogen och det som växer där.

Med hjälp av kartor har hon letat sig fram till drygt hundra mindre områden i nationalparken. Hon har tittat efter vilka trädslag som växer där, räknat dem och sett i vilket skick de är. Och hon har noterat om det finns spår av bränder, hur stubbarna ser ut, om det finns diken, buskar och om bäver har gnagt på träden.

Hon har också mätt hur mycket död ved det finns och undersökt om det finns typiska arter. Det innebär att se om de arter som är typiska för naturtypen växer där.

– Inventeringen går ut på att beskriva skogen, säger Karin Wiklund som just har disputerat vid Uppsala universitet.

Där har hennes forskning handlat om mossarter. Inventeringen i Färnebofjärden tycker hon var ett intressant jobb, även om en del områden låg otillgängligt och var svåra att ta sig fram till.

Ingår i pilotstudie

Nu är fältjobbet färdigt och ska sammanställas innan det lämnas till länsstyrelsen.

Basinventeringen i Färnebofjärden ingår i en pilotstudie där arbetsmetoden ska utvärderas. Nästa år börjar alla länsstyrelser inventera sina Natura 2000-områden.

Vad är det då hon sett när hon har tittat så noggrant på skogen?

– Det märks att det har varit mycket skogsbruk i området, säger Karin Wiklund. Men nu är det nationalpark och så småningom kommer det att bli mer intressant skog.

Marita Gustavsson

Lyckat år för fiskgjusarna

▼▲▼ Under sex år har fiskgjusen inventerats i nationalparken. De senaste tio åren har populationen stadigt minskat, vilket bekymrar många som rör sig i området.

Det var med stor oro årets inventering tog sin början i maj. Det konstaterades då att häckning hade påbörjats vid 19 boplatser och att två av dessa var nya. Det var några fler häckningar än de senaste tre åren.

I början av juli hade bara två häckningar avbrutits, vilket är en stor skillnad jämfört med tidigare år då närmare hälften av häckningarna varit avbrutna vid samma tid.

Kall och regnig sommar

Man brukar säga att vid dåligt väder gynnas lommar och fiskgjusar. Ligger det något i detta kan det vara en av orsakerna till årets häckningsframgång, då sommaren var kall och regnig ända fram till början av augusti.

Ungarna var i mycket god kondition vid ringmärkningen och det var inte någon större skillnad på ungarna i kullarna.

I år blev 22 ungar flygga, vilket är en markant ökning jämfört med de tre föregående åren, då 10–15 stycken per år kunde lämna häckningsområdet.

Återvänder förhoppningsvis

År 2004 blev ett mycket lyckat år för fiskgjusen i parken.

Det var många lyckade häckningar och många ungar blev flygga. Det är bara att hoppas att de klarar flyttningen till Afrika och om några år återvänder för att häcka på våra breddgrader.

Inga-Britt Persson

ILLUSTRATION: MARIE TALLBERG

Senaste nytt på hemsidan

▼▲▼ Nu är hemsidan klar. På www.farnebofjarden.se hittar du information om nationalparken samt de senaste nyheterna. Där läggs även nyhetsbrevet kontinuerligt ut som pdf-filer.

Många besökte nationalparken

▼▲▼ Nationalparkens dag den 22 maj blev lyckad. Cirka 40 personer åkte med på våra båtturer och fick information om parken och vad Natura 2000 betyder. Utöver det kom cirka 20 personer till Tyttbo, för att lyssna på föredrag om nationalparken.

Fågeltornet i Skekarsbo lockade cirka 15 besökare, som tittade på fåglar och utsikten och lyssnade på vad vår guide hade att berätta.

Flera av dem som deltog hade rest från Uppsala för att få åka båt i parken, annars kom de flesta från närområdet. I Tyttbo pågick samtidigt vildmarksdagen.

Nationalparkens dag firas varje år i hela Europa. Det blir alltså firande även nästa år och vi vill gärna veta hur Du vill uppleva nationalparken då. Båtturer, vandringar, bildspel eller något helt annat? Skriv några rader, ring eller mejla.

Alla förslag är välkomna! Adresser och telefonnummer finns på framsidan av nyhetsbrevet.

FOTO: CARL HANSON

Elina Hanson (längst fram) var en av de besökare som åkte båt på Färnebofjärden när Nationalparkens dag firades.

Gruppförändelse till hushåll

AVSÄNDARE:
Länsstyrelsen
i Västmanlands län
721 86 Västerås

FOTO: GUNNAR PAULSON

Ladan på Östahalvön ska bli ett allaktivitetshus för alla som är intresserade av att uthålligt bruka och nyttja naturen. Platsen är vald med omsorg, här finns närheten till ett landskap som används av många olika intressenter.

Grönt kunskapshus

På Östahalvön ligger en stor röd lada. Där det förr lagrades mängder av hö, ska det numera samlas kunskap om hållbar samhällsutveckling.

Ladan på Östahalvön håller på att utvecklas till en mötesplats för alla som är intresserade av att uthålligt bruka och nyttja naturen. Den nybildade ekonomiska föreningen Gröna Kunskapshuset kommer att äga, förvalta och hyra ut ladan. Där ska det finnas samlingshall, utställningshall, enkel laborationslokal och kontor. Än så länge har Westmannaturism och nationalparksförvaltningen kontor i huset.

Platsen är vald med omsorg, här finns närheten till ett landskap som används av många olika intressenter. Vi tror att naturupplevelser är viktigt för att öka förståelsen för hållbar utveckling.

Knyter ihop verksamheter

Det är många som på olika sätt arbetar med hållbar utveckling inom till exempel näringsliv, skola, och vid olika myndigheter. Det kan handla om

varor och tjänster, hur man bedriver ett uthålligt skogsbruk, utbildningar, Agenda 21-frågor och miljömål.

Det behövs ett ställe som knyter ihop verksamheter som har miljöengagemang.

Är man medlem i föreningen får man möjlighet att sprida information om sin egen verksamhet.

En länk till naturen

Styrelsen ser framför sig en mötesplats som inspirerar människor att lära sig mer om naturen och hur saker och ting hänger ihop. Det ska bli ett allaktivitetshus med bland annat kurser, lärarfortbildningar och utställningar. Huset ska även vara en resurs för skolornas uteverksamhet.

I Gröna Kunskapshuset ska man få inspiration och en möjlighet och kunna bilda naturliga nätverk. Det ska vara ett intressant ställe att besöka och en länk ut till naturen.

Redan idag besöker cirka 30 000 personer området. Om en femtedel av dem kommer till Gröna Kunskapshuset betyder det mycket för att öka kunskapen och engagemanget för hållbar utveckling.

Styrelsen för Gröna Kunskapshuset